

**ИНКЛЮЗИВТІ ОҢАЛТУ БАЛАБАҚШАСЫНДА
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖӘНЕ
ОҢАЛТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ЕНГІЗУ
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМ**

Ақтау, 2025

МАЗМҰНЫ

Кіріспе.....	4
1. Инклюзивті оңалту жұмысының тұжырымдамалық негіздері.....	6
2. Инновациялық технологияларды қолдануды ұйымдастыру.....	9
3. Арнайы педагогикалық және оңалту технологиялары.....	13
4. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қауіпсіз қолдану.....	18
5. Инновацияны енгізу кезеңдері.....	21
6. Командалық жұмыс және ата-анамен серіктестік.....	24
7. Мониторинг, бағалау және нәтижені құжаттау.....	27
8. Педагог тәжірибесін жинақтау және тарату.....	29
Қорытынды.....	31
Қосымшалар.....	32

КІРІСПЕ

Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде әр баланың жеке мүмкіндігі мен қажеттілігін ескеретін қолжетімді, қауіпсіз және дамытушы орта құру басты міндеттердің біріне айналды. Инклюзивті оңалту балабақшасында бұл міндет тәрбиелеу мен оқытуды ғана емес, сонымен бірге қозғалыс, сөйлеу, таным, әлеуметтік-эмоциялық және тұрмыстық дағдыларды кешенді қолдауды талап етеді.

«Талпын» инклюзивті оңалту балабақшасының қызметі тірек-қимыл аппараты бұзылған, церебралды сал ауруы, психикалық дамудың тежелуі, аутизм спектрінің ерекшеліктері, сөйлеу тілінің бұзылыстары және басқа да ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға бағытталған. Сондықтан педагогикалық үдерісте дәлелді, икемді және балаға қауіпсіз инновациялық тәсілдерді қолдану ерекше маңызға ие.

Инновация дегеніміз тек жаңа құрал сатып алу немесе цифрлық технология енгізу емес. Ол — баланың нақты қажеттілігіне жауап беретін, мамандардың жұмысын үйлестіретін, нәтижені өлшеуге мүмкіндік беретін және күнделікті тәжірибені жақсартатын жүйелі өзгеріс.

Мақсаты

Инклюзивті оңалту балабақшасында инновациялық педагогикалық және оңалту технологияларын енгізудің бірыңғай қағидаларын айқындау, мамандарға практикалық әдістемелік қолдау көрсету және әр баланың жеке даму әлеуетін барынша ашуға жағдай жасау.

Міндеттері

- баланың ерекше білім беру және оңалту қажеттіліктерін кешенді бағалау тәртібін жүйелеу;
- жеке дамыту және оңалту бағдарламаларын құруға бірыңғай тәсіл қалыптастыру;
- педагогикалық, психологиялық, логопедиялық, дефектологиялық, қозғалыс және сенсорлық технологияларды кіріктіру;
- мамандардың командалық жұмысын және отбасының белсенді қатысуын күшейту;
- қауіпсіз цифрлық және ақпараттық-коммуникациялық құралдарды қолдану мәдениетін қалыптастыру;
- баланың даму динамикасын тұрақты бақылау, талдау және түзету тетіктерін енгізу;
- педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыру және озық тәжірибені тарату.

Күтілетін нәтиже

Ұсынымды жүйелі қолдану нәтижесінде баланың білім алу белсенділігі, қозғалыс дербестігі, коммуникациясы, әлеуметтік бейімделуі және эмоционалдық тұрақтылығы жақсарады; мамандардың жұмысы бірізденеді; ата-ананың педагогикалық құзыреті артады; ұйымның әдістемелік және оңалту жұмысының сапасы тұрақты бағаланып отырады.

1. ИНКЛЮЗИВТІ ОҢАЛТУ ЖҰМЫСЫНЫҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

1.1 Инклюзияның негізгі қағидалары

- Құндылыққа негізделу: әр бала тұлға ретінде құрметтеледі және оның қатысу құқығы мойындалады.
- Қолжетімділік: орта, тапсырма, қарым-қатынас және құралдар баланың мүмкіндігіне бейімделеді.
- Жекелендіру: бірдей диагнозы бар балалардың да қажеттіліктері әртүрлі екені ескеріледі.
- Қатысу: бала барлық мүмкін іс-әрекетке тек бақылаушы емес, белсенді қатысушы ретінде тартылады.
- Командалық тәсіл: педагог, ата-ана және мамандар ортақ мақсатпен жұмыс істейді.
- Қауіпсіздік: денсаулық, эмоциялық жайлылық және баланың қадір-қасиеті бірінші орында тұрады.

1.2 Абилитация және оңалту

Абилитация — балада бұрын қалыптаспаған дағдыларды дамыту үдерісі. Оңалту — жоғалған немесе әлсіреген функцияларды қалпына келтіруге және өмір сапасын жақсартуға бағытталған қолдау. Мектепке дейінгі жаста бұл екі бағыт бір-бірімен тығыз байланыста іске асырылады.

Практикалық ереже

Мақсат «баланы қалыпқа келтіру» емес, оның күнделікті өмірге қатысуын арттыру: өз ойын жеткізу, таңдау жасау, ойынға қатысу, қозғалу, өзін-өзі күту және басқа адамдармен байланыс орнату.

1.3 Баланың күшті жақтарына сүйену

Бағалау барысында тек қиындықтар емес, баланың қызығушылығы, ынтасы, ұнайтын ойындары, жақсы қабылдайтын арнасы, отбасының қолдауы және бұрыннан қалыптасқан дағдылары анықталады. Күшті жақтар жаңа дағдыны үйретудің тірегі болады.

1.4 Қолжетімді білім беру ортасы

Қолжетімді орта физикалық, ақпараттық, коммуникативтік және эмоциялық құрамдастардан тұрады. Пандус, кең есік, тұтқа және қауіпсіз жиһаз физикалық қолжетімділікті қамтамасыз етсе, визуалды кесте, суретті нұсқаулық, қарапайым тіл, дыбыстық белгі және баламалы коммуникация ақпараттық қолжетімділікті күшейтеді.

1.5 Әдеп және баланың құқығы

Баланың диагнозын, жеке ерекшеліктерін және даму нәтижелерін жариялау кезінде құпиялық сақталады. Фото және бейнематериал тек ата-ананың жазбаша келісімімен пайдаланылады. Баланы кемсітетін, салыстыратын немесе қорқытып ынталандыратын тәсілдер қолданылмайды.

2. ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

2.1 Инновацияны таңдау критерийлері

- баланың нақты қажеттілігіне сәйкестігі;
- қауіпсіздігі және жас ерекшелігіне сәйкестігі;
- қолданудың түсініктілігі және мамандар үшін орындалуы;
- нәтижені бақылауға мүмкіндік беруі;
- отбасы жағдайында жалғастыруға қолайлылығы;
- ұйымның материалдық және кадрлық ресурсына сәйкестігі.

2.2 Педагогикалық технологиялардың топтары

«Талпын» балабақшасында технологиялар бір-бірінен бөлек емес, кешенді түрде қолданылады. Бір сабақта ойын, сенсорлық реттеу, қозғалыс, визуалды қолдау және коммуникация элементтері қатар енгізілуі мүмкін.

Технология тобы	Негізгі мақсаты	Қолдану мысалы
Денсаулық сақтау	Шаршауды азайту, денсаулықты қорғау	Қозғалыс үзілісі, тыныс алу жаттығуы, дұрыс қалып
Ойын технологиясы	Мотивация және дағдыны табиғи жағдайда дамыту	Сюжеттік ойын, таңдау ойыны, кезек күту
Сенсорлық технология	Өзін-өзі реттеу және қабылдауды қолдау	Тактильді қорап, тербеліс, ауырлық сезімі
Коммуникациялық технология	Өтініш, таңдау және пікір білдіру	Пиктограмма, карточка, ым-ишара, сөйлеу құрылғысы
Жобалық тәсіл	Бірнеше дағдыны ортақ тақырыпта біріктіру	«Менің отбасым», «Көлік», «Табиғат» жобалары
Цифрлық технология	Көрнекілікті арттыру және қайталау	Интерактивті тапсырма, қысқа бейне, дыбыстық қолдау

2.3 Сабақты әмбебап жобалау

Әмбебап жобалау қағидасы бойынша тапсырма ақпаратты бірнеше тәсілмен ұсынуды, баланың бірнеше тәсілмен жауап беруін және қызығушылықты әртүрлі жолмен қолдауды көздейді. Мысалы, бала жауапты сөзбен, карточкамен, көзқараспен, қимылмен немесе затты таңдау арқылы бере алады.

2.4 Күн тәртібін визуалды қолдау

Күн тәртібі сурет, фото немесе белгі арқылы көрсетіледі. «Алдымен — кейін» тақтасы, орындалған әрекетті алып тастау, таймер және ауысу белгісі баланың болжамдылығын арттырып, мазасыздықты төмендетеді.

2.5 Қысқа және нақты нұсқау

Нұсқау бір әрекеттен тұрады, қарапайым сөздермен беріледі және қажет болған жағдайда ыммен немесе суретпен толықтырылады. Нұсқаудан кейін балаға жауап беруге жеткілікті уақыт беріледі. Бірден бірнеше сұрақ қоюдан және асықтырудан аулақ болу қажет.

3. АРНАЙЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ОҒАЛТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

3.1 Сенсорлық интеграция элементтері

Сенсорлық интеграция элементтері баланың дыбыс, жарық, қозғалыс, жанасу, иіс және дене қалпына реакциясын реттеуге көмектеседі. Жұмыс тек баланың жеке реакциясын бақылау негізінде жүргізіледі. Сенсорлық жүктемені шамадан тыс арттыруға болмайды.

Практикада

Тактильді жол, әртүрлі құрылымды материал, жұмсақ доп, салмақты жастық, баяу тербеліс, терең қысым, тыныш бұрыш.

3.2 Қозғалыс және ЕДШ технологиялары

Қозғалыс жұмысының мақсаты — функционалдық дербестікті арттыру. Жаттығулар баланың күнделікті өміріне қажет әрекеттерге бағытталады: басын ұстау, отыру, тірекке тұру, қолды мақсатты созу, жүру элементтері, тепе-теңдік және затпен әрекет.

Практикада

Жаттығу қысқа сериямен орындалады; шаршау, ауырсыну, тыныс алу және бұлшықет тонусы бақыланады; медициналық қарсы көрсетілімдер ескеріледі.

3.3 Логопедиялық және баламалы коммуникация

Сөйлеу тілі шектеулі балалар үшін қарым-қатынас құқығы сақталуы тиіс. Баламалы және қосымша коммуникация сөйлеуді алмастыру үшін емес, баланың ойын жеткізуіне мүмкіндік беру үшін қолданылады.

Практикада

Нақты зат, фото, пиктограмма, таңдау тақтасы, ым-ишара, коммуникативтік кітапша, дыбыстық батырма.

3.4 Дефектологиялық түзете-дамыту технологиялары

Арнайы педагог танымдық әрекетті, қабылдауды, зейінді, есте сақтауды, ойлауды, ұсақ моториканы және қарапайым оқу алғышарттарын дамытады. Тапсырма шағын қадамдарға бөлінеді және меңгерілген дағды әртүрлі жағдайда бекітіледі.

Практикада

Сәйкестендіру, топтастыру, үлгі бойынша құрастыру, себеп-салдар байланысы, реттілік, қарапайым сан және пішін ұғымдары.

3.5 Психологиялық қолдау

Психологиялық жұмыс эмоцияны тану, өз-өзін реттеу, ересекпен және құрдаспен байланыс, ойынға қосылу, қорқыныш пен мазасыздықты төмендетуге бағытталады.

Практикада

Эмоция карточкалары, әлеуметтік әңгіме, тыныштандыру бұрышы, таңдау беру, жетістік күнделігі.

3.6 Музыка терапиясының элементтері

Музыка қимыл, эмоция, есту зейіні және қарым-қатынасты қолдауға пайдаланылады. Музыканың дыбыс деңгейі мен қарқыны баланың сезімталдығына сай таңдалады.

Практикада

Ритмді соғу, қарапайым аспап таңдау, музыкамен қимыл, тыныс пен әуенді үйлестіру, сәлемдесу әні.

3.7 Ойын терапиясы және әлеуметтік дағдылар

Ойын баланың жетекші әрекеті болғандықтан, кез келген түзете-дамыту мақсаты ойын контекстіне енгізіледі. Ересек баланың қызығушылығына қосылып, біртіндеп жаңа әрекет ұсынады.

Практикада

Кезекпен ойнау, бірлескен назар, рөлдік ойын, ережелі ойын, сұрау және бөлісу.

3.8 Арт-терапиялық тәсілдер

Сурет, мүсіндеу, құм, су және түрлі материалдар арқылы бала эмоциясын білдіреді, қол қимылын дамытады және таңдау жасайды. Нәтижеден гөрі қатысу мен жағымды тәжірибе маңызды.

Практикада

Саусақпен бояу, ірі қылқалам, губка, жапсыру, құмдағы із, табиғи материалдармен коллаж.

4. АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚАУІПСІЗ ҚОЛДАНУ

Цифрлық құралдар оқу мен түзету үдерісін толықтырады, бірақ тірі қарым-қатынасты, қозғалысты және заттық әрекетті алмастырмайды. Экран уақыты баланың жасына, денсаулығына, көру және жүйке жүйесінің ерекшелігіне сәйкес шектеледі.

4.1 Қолдану мақсаттары

- көрнекі нұсқау мен күн тәртібін көрсету;
- дыбысты, сөзді немесе қимылды қайталау;
- баланың таңдауын және коммуникациясын қолдау;
- қысқа бейне арқылы әрекет үлгісін көрсету;
- педагогтің мониторинг жүргізуі және материал дайындауы;
- ата-анамен жедел ақпарат алмасу.

4.2 Қауіпсіздік талаптары

- экран анық және көзден қауіпсіз қашықтықта орналасады;
- құрылғыны қолдану кезінде педагог қасында болады;
- қысқа уақыттан кейін көзге және денеге арналған үзіліс жасалады;
- қатты дыбыс, жылдам жыпылықтау және шамадан тыс визуалды әсер қолданылмайды;
- баланың жеке деректері қорғалады;
- интернет материалы алдын ала тексеріледі.

4.3 Интерактивті тапсырманы бейімдеу

Экрандағы объектілер ірі, саны аз және анық болуы тиіс. Тапсырмада бір ғана негізгі мақсат белгіленеді. Дұрыс жауапқа түсінікті дыбыстық немесе визуалды кері байланыс беріледі. Қате жауап баланы ұялтпай, қайта әрекет жасауға мүмкіндік береді.

4.4 Педагогке арналған цифрлық құжаттау

Маман электрондық мониторинг кестесін, жеке мақсаттар тізімін, қысқа бейнебақылауды және сабақ материалдарының қорын қолдана алады. Құжаттар парольмен қорғалып, тек кәсіби мақсатта пайдаланылады.

Теңгерім қағидасы

Цифрлық тапсырмадан кейін міндетті түрде нақты затпен әрекет, қозғалыс, қарым-қатынас немесе шығармашылық жұмыс ұйымдастырылады.

5. ИННОВАЦИЯНЫ ЕНГІЗУ КЕЗЕҢДЕРІ

1-кезең. Диагностикалық-болжамдық

Балалардың қажеттілігі, педагогтердің дайындығы, материалдық база және ұйымдағы өзекті мәселелер анықталады. Нәтижесінде нақты проблема мен күтілетін нәтиже белгіленеді.

2-кезең. Даярлық

Жұмыс тобы құрылады, технология туралы ақпарат зерттеледі, тәуекелдер талданады, оқыту семинары өтеді, құралдар мен құжаттар дайындалады.

3-кезең. Пилоттық енгізу

Технология шағын топта немесе бірнеше балаға қолданылады. Бастапқы дерек тіркеліп, бақылау көрсеткіштері белгіленеді.

4-кезең. Негізгі іске асыру

Сәтті элементтер топтық және жеке жұмысқа енгізіледі. Мамандар бірдей терминдер мен нұсқауларды қолданады, ата-анаға үйде жалғастыру жолы түсіндіріледі.

5-кезең. Бағалау және түзету

Белгіленген мерзімде нәтиже салыстырылады. Тиімсіз немесе балаға ауыр элементтер алынып тасталады, мақсаттар мен әдістер жаңартылады.

6-кезең. Тарату

Тәжірибе әдістемелік кеңесте ұсынылады, сабақ үлгілері мен нұсқаулықтар жинақталады, шеберлік сағаты өткізіледі.

5.1 Инновациялық жоба паспорты

Бөлім	Мазмұны
Жоба атауы	Қысқа және нақты атау
Мәселе	Қандай қиындықты шешеді
Мақсатты топ	Балалардың жасы мен қажеттілігі
Мақсат	Өлшенетін нәтиже
Әдістер	Қолданылатын тәсілдер мен құралдар
Жауаптылар	Мамандар және олардың міндеттері
Мерзім	Басталу және қорытындылау уақыты
Көрсеткіштер	Нәтижені бағалау өлшемдері
Тәуекелдер	Қауіпсіздік және ықтимал кедергілер
Қорытынды	Нәтиже және келесі қадам

5.2 Педагогті қолдау

Жаңа технологияны енгізу педагогке қосымша жүктеме емес, жұмысты жеңілдететін құрал болуы тиіс. Әкімшілік әдістемелік уақыт, материалдық ресурс, тәлімгерлік және қателесуге қауіпсіз кәсіби орта ұйымдастырады.

6. КОМАНДАЛЫҚ ЖҰМЫС ЖӘНЕ АТА-АНАМЕН СЕРІКТЕСТІК

6.1 Пәнаралық команда

Баланың бағдарламасын тәрбиеші, арнайы педагог, психолог, логопед, ЕДШ нұсқаушысы, музыка жетекшісі, медицина қызметкері және ата-ана бірлесе жоспарлайды. Әр маман өз саласының мақсатын ортақ функционалдық нәтижемен байланыстырады.

6.2 Командалық кездесудің құрылымы

1. баланың соңғы жетістігін атау;
2. қиындық туғызған жағдайды нақты сипаттау;
3. бір немесе екі басым мақсатты таңдау;
4. әр маманның әрекетін белгілеу;
5. үй жағдайында орындалатын қарапайым қадамды ұсыну;
6. келесі бағалау мерзімін бекіту.

6.3 Бірыңғай тәсіл

Мамандар бір мақсатқа әртүрлі, қайшы нұсқау бермеуі тиіс. Мысалы, «сұрау» дағдысын дамыту кезінде барлық маман бірдей карточканы, сөзді немесе ымды қолданады. Бұл баланың дағдыны тезірек түсінуіне көмектеседі.

6.4 Ата-анамен қарым-қатынас

Ата-анаға баланың қиындығын ғана емес, жетістігін де тұрақты айту қажет. Кәсіби термин қарапайым тілмен түсіндіріледі. Кеңес қысқа, орындалатын және отбасының мүмкіндігіне сай болуы тиіс.

Кері байланыс үлгісі

Бүгін бала не істей алды? Қандай көмектің арқасында орындады? Үйде дәл осы дағдыны қай күнделікті жағдайда қайталауға болады?

6.5 Үйге берілетін тапсырма

Үй тапсырмасы 5–10 минуттан аспайтын, күнделікті әрекетке кіріктірілген және арнайы құралды талап етпейтін болғаны дұрыс. Мысалы: киім таңдағанда екі заттың арасынан таңдау, ас кезінде қасықты ұстау, сүйікті ойыншықты карточка арқылы сұрау.

7. МОНИТОРИНГ, БАҒАЛАУ ЖӘНЕ НӘТИЖЕНІ ҚҰЖАТТАУ

7.1 Бағалаудың мақсаты

Бағалау баланы басқа балалармен салыстыру үшін емес, оның жеке даму динамикасын анықтау және бағдарламаны түзету үшін жүргізіледі. Нәтиже нақты әрекет арқылы сипатталады: «орындайды/орындамайды» дегеннен гөрі «екі таңдау ішінен көзқараспен таңдайды», «қолдау арқылы 3 минут отырады» сияқты бақылауға болатын белгі қолданылады.

7.2 Бағалау кезеңдері

- бастапқы бағалау — оқу жылы басында немесе қабылдау кезінде;
- аралық бағалау — тоқсан немесе жартыжылдық соңында;
- қорытынды бағалау — оқу жылы соңында;
- жедел бақылау — жаңа технологияны енгізу барысында қысқа мерзімде.

7.3 SMART мақсат үлгісі

Жалпы мақсат: «коммуникациясын дамыту». Нақты мақсат: «8 апта ішінде бала күнделікті төрт жағдайда қажетті затты фото-карточка арқылы кемінде 3 рет сұрайды».

7.4 Деңгейлік бағалау шкаласы

Деңгей	Сипаттама	Педагог әрекеті
0	Әрекет байқалмайды	Толық қолдау және мотивация
1	Толық көмектің арқасында орындайды	Физикалық/визуалды көмек
2	Ішінара көмектің арқасында орындайды	Көмекті біртіндеп азайту
3	Өздігінен орындайды	Әртүрлі жағдайда бекіту

7.5 Бақылау парағы

Бақылау парағында күн, жағдай, тапсырма, берілген көмек, баланың жауабы, ұзақтығы және қысқа ескерту көрсетіледі. Бір дағды бірнеше ортада бақыланады: топта, жеке сабақта, серуенде және үйде.

7.6 Фото және бейне талдау

Қысқа бейне динамиканы объективті көруге көмектеседі. Түсірілім ата-ананың келісімімен жүргізіледі, жабық сақтау орнында сақталады және тек кәсіби талдау үшін қолданылады.

7.7 Нәтижені ұсыну

Қорытындыда жетістік, сақталған қиындық, тиімді қолдау түрі және келесі кезеңге ұсыныс беріледі. Диагнозды қайталаудан гөрі баланың функционалдық мүмкіндігі мен қатысу деңгейіне назар аударылады.

8. ПЕДАГОГ ТӘЖІРИБЕСІН ЖИНАҚТАУ ЖӘНЕ ТАРАТУ

8.1 Тәжірибені сипаттау құрылымы

1. тақырыптың өзектілігі;
2. балалар тобының қысқаша сипаттамасы;
3. мақсат пен міндеттер;
4. қолданылған технологиялар;
5. жұмыс кезеңдері;
6. алынған нәтиже;
7. қиындықтар мен шешу жолдары;
8. басқа педагогтерге ұсыныстар;
9. қосымша материалдар.

8.2 Тәжірибені тарату нысандары

- ашық ұйымдастырылған іс-әрекет;
- шеберлік сағаты;
- коучинг және әдістемелік кеңес;
- дөңгелек үстел;
- бейнематериал және әдістемелік нұсқаулық;
- педагог портфолиосы;
- ата-аналарға практикум;
- қалалық немесе облыстық семинар.

8.3 Педагог портфолиосы

Портфолиода жеке кәсіби даму жоспары, сабақ әзірлемелері, бақылау материалдары, авторлық ойындар, сертификаттар, ата-анамен жұмыс үлгілері, балалардың жетістігі және рефлексия болуы мүмкін. Баланың жеке деректері құпия сақталады.

8.4 Рефлексия сұрақтары

- Қандай әдіс балаға шынайы көмектесті?
- Қай кезде бала белсенді болды?
- Қандай көмек артық болды?
- Тапсырманы қалай жеңілдетуге немесе күрделендіруге болады?
- Дағды басқа жағдайда көрінді ме?
- Келесі сабақта нені өзгертемін?

8.5 Әдістемелік қызметтің жылдық циклі

Қыркүйек — бастапқы диагностика және мақсат қою; қазан–желтоқсан — технологияны пилоттық енгізу; қаңтар — аралық талдау; ақпан–сәуір — тәжірибені кеңейту; мамыр — қорытынды мониторинг; маусым–тамыз — материалдарды жүйелеу, педагогтердің біліктілігін арттыру және келесі оқу жылын жоспарлау.

ҚОРЫТЫНДЫ

Инклюзивті оңалту балабақшасындағы инновациялық технологияның құндылығы оның жаңалығында ғана емес, баланың өміріне нақты өзгеріс әкелуінде. Технология балаға қарым-қатынас жасауға, қозғалысқа қатысуға, өз таңдауын білдіруге, ойынға қосылуға және дербес болуға көмектескенде ғана тиімді деп бағаланады.

«Талпын» балабақшасында инновациялық жұмысты табысты жүргізудің негізгі шарты — қауіпсіз орта, кәсіби команда, ата-анамен серіктестік, жүйелі мониторинг және әр баланың күшті жағына сүйену. Әдістер мен құралдар өзгеруі мүмкін, бірақ баланың қадір-қасиеті, денсаулығы және қатысу құқығы әрқашан басты орында қалады.

Ұсынымда берілген тәсілдерді ұйымның нақты жағдайына қарай бейімдеп, педагогикалық кеңесте талқылап, кезең-кезеңімен енгізу ұсынылады. Әрбір жаңашылдық шағын қадамнан басталып, бақылауға болатын нәтижемен бекітілуі тиіс.

Негізгі қорытынды

Бір баланың бір жаңа дағдысы — бүкіл команданың ортақ жетістігі.

ҚОСЫМША 1. ЖЕКЕ ДАМУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ ҮЛГІСІ

Бөлім	Толтырылуы
Бала туралы мәлімет	Аты-жөні, туған күні, топ, бағдарламаның мерзімі
Күшті жақтары	Қызығушылығы, ұнайтын әрекеті, қалыптасқан дағдысы
Басым қажеттіліктер	Қозғалыс, коммуникация, таным, мінез-құлық, өзін-өзі күту
Ұзақ мерзімді мақсат	6–12 айға арналған функционалдық нәтиже
Қысқа мерзімді мақсат	4–12 аптаға арналған өлшенетін қадам
Әдістер	Қолданылатын технологиялар мен көмек түрлері
Жауаптылар	Маман және ата-ана міндеті
Бағалау	Көрсеткіш, жиілік, қорытынды

Үлгі мақсат: «12 апта ішінде бала таңғы ас, ойын және серуен алдындағы үш жағдайда қажетті затты таңдау тақтасынан көрсетіп, күніне кемінде 4 рет өз таңдауын білдіреді».

ҚОСЫМША 2. КОМАНДАЛЫҚ КЕЗДЕСУ ХАТТАМАСЫ

Күні: _____

Баланың аты-жөні: _____

Қатысушылар: _____

Соңғы кезеңдегі жетістіктер:

Қиындық туғызған жағдайлар:

Басым мақсаттар:

Әр маманның әрекеті:

Ата-анаға ұсыныс:

Келесі кездесу күні: _____

ҚОСЫМША 3. БАЛАНЫ БАҚЫЛАУ ПАРАҒЫ

Күні	Жағдай	Мақсатты әрекет	Көмек түрі	Баланың жауабы	Ұзақтығы	Ескерту

Көмек түрлері: физикалық көмек, үлгі көрсету, ым, сурет, сөздік нұсқау, уақыт беру, өздігінен орындау.

ҚОСЫМША 4. ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ІС-ӘРЕКЕТ ҮЛГІСІ

Тақырыбы: «Мен таңдаймын»

Мақсаты: баланың екі нұсқаның арасынан таңдауын, өз өтінішін білдіруін және кезек күтуін дамыту.

Қажетті құралдар: екі сүйікті ойыншық, таңдау карточкалары, «алдымен–кейін» тақтасы, таймер, мадақтау белгісі.

Кезең	Педагог әрекеті	Баланың ықтимал әрекеті
Мотивациялық	Сәлемдесу белгісін көрсетеді, екі ойыншықты ұсынады. «Қайсысын қалайсың?» деп қысқа сұрайды.	Көзқараспен, қолмен, сөзбен немесе карточкамен таңдайды.
Негізгі	Таңдалған ойыншықпен қысқа ойын ұйымдастырады. Кезекпен әрекет етуге көмектеседі. Қажет болса «менің кезегім/сенің кезегің» белгілерін қолданады.	Ойынға қатысады, кезегін күтеді, көмекпен немесе өздігінен сұрайды.
Қозғалыс үзілісі	Қарапайым қимыл немесе тыныс алу жаттығуын ұсынады.	Қимылды қайталайды немесе өзіне қолайлы тәсілмен қатысады.
Бекіту	Екінші рет таңдау ұсынады, көмекті азайтады.	Таңдауды неғұрлым дербес білдіреді.
Қорытынды	Баланың нақты жетістігін атайды: «Сен таңдадың», «Сен күттің».	Жетістік белгісін қабылдайды, қоштасу әрекетіне қатысады.

Бейімдеу: қозғалысы шектеулі бала үшін заттар қолжетімді жерде орналасады; көруі әлсіз балаға контрастты ірі сурет қолданылады; есту сезімталдығы бар балаға дыбыстық мадақтау орнына визуалды белгі ұсынылады.

ҚОСЫМША 5. СЕНСОРЛЫҚ ҮЗІЛІС КАРТАСЫ

Мақсаты: шамадан тыс қозу немесе шаршау белгілері байқалғанда балаға реттелуге көмектесу.

Белгі	Ұсынылатын қолдау	Қолдануға болмайтын жағдай
Құлағын жабу, дыбыстан қашу	Тыныш орын, құлаққап, дыбысты азайту	Қатты музыкамен үйретуге тырысу
Үнемі қозғалу	Қысқа қозғалыс тапсырмасы, итеру/тарту ойыны	Ұзақ уақыт қозғалыссыз отырғызу
Жанасудан қашу	Алдын ала ескерту, бала өзі таңдаған материал	Күтпеген жанасу
Шаршау, көзін жұму	Жарықты азайту, тыныш демалыс	Экран немесе жылдам ойын
Өзін ұруға ұқсас әрекет	Қауіпсіздікті қамтамасыз ету, талапты азайту, маманға хабарлау	Жазалау немесе ұялту

Маңызды

Сенсорлық қолдау медициналық немесе психологиялық көмекті алмастырмайды. Мінез-құлықтың кенет өзгеруі кезінде денсаулық жағдайы тексеріледі.

ҚОСЫМША 6. АТА-АНАҒА ҚЫСҚА ҰСЫНЫМ

- Баланың әрекетіне жауап беруге уақыт беріңіз.
- Таңдау ұсыныңыз: «су ма, шырын ба?»
- Күнделікті әрекетте бір ғана шағын дағдыны қайталаңыз.
- Сөзбен ғана емес, суретпен, затпен немесе ыммен түсіндіріңіз.
- Жетістігін нақты атаңыз: «Өзің таңдадың», «Қолыңмен ұстадың».
- Қиын сәтте талапты азайтып, баланы тыныштандыруға көмектесіңіз.
- Маманмен бірдей белгі мен нұсқауды қолданыңыз.
- Баланы басқа балалармен салыстырмаңыз; оның өз алдыңғы нәтижесімен салыстырыңыз.

Үйдегі бақылау: осы аптада бала қандай жаңа әрекет жасады? Қай кезде өзі бастама көтерді? Қандай көмек тиімді болды? Осы үш сұраққа қысқа жауап жазу мамандарға бағдарламаны нақтылауға көмектеседі.

ҚОСЫМША 7. ПЕДАГОГТИҢ ӨЗІН-ӨЗІ БАҒАЛАУ ПАРАҒЫ

Сұрақ	Иә	Жартылай	Жоқ/ескерту
Мен сабақ мақсатын нақты және өлшенетін түрде қойдым ба?	☐	☐	☐
Баланың таңдау жасауына мүмкіндік бердім бе?	☐	☐	☐
Нұсқау қысқа және түсінікті болды ма?	☐	☐	☐
Көрнекі немесе баламалы коммуникация қолдандым ба?	☐	☐	☐
Баланың шаршау және сенсорлық белгілерін байқадым ба?	☐	☐	☐
Көмекті біртіндеп азайттым ба?	☐	☐	☐
Жетістікті нақты атап, жағымды кері байланыс бердім бе?	☐	☐	☐
Нәтижені тіркедім бе?	☐	☐	☐
Ата-анаға орындалатын қысқа ұсыныс бердім бе?	☐	☐	☐
Келесі сабаққа қандай өзгеріс енгіземін?	☐	☐	☐

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК БАҒЫТТАР

- мектепке дейінгі инклюзивті білім беру қағидалары;
- баланың функционалдық мүмкіндігіне негізделген бағалау;
- жеке дамыту бағдарламасын жоспарлау;
- сенсорлық реттеу және денсаулық сақтау технологиялары;
- баламалы және қосымша коммуникация;
- ойынға негізделген оқыту;
- әмбебап оқу дизайны;
- пәнаралық командалық сүйемелдеу;
- ата-анамен серіктестік және отбасына бағытталған тәсіл.

Ескерту: Әдістемелік ұсыным ұйымның ішкі жұмыс құжаты ретінде қолданылған кезде қолданыстағы нормативтік-құқықтық актілермен, санитариялық талаптармен, медициналық ұсынымдармен және баланың жеке қорытындыларымен бірге қарастырылады.

Әдістемелік ұсыным туралы мәлімет

Бұл әдістемелік ұсыным ерекше білім беру қажеттіліктері бар мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу, оқыту, дамыту және оңалту үдерісінде инновациялық технологияларды жүйелі қолдануға арналған. Құжат педагогтерге, арнайы педагогтерге, психологтерге, логопедтерге, дефектологтерге, ЕДШ нұсқаушыларына, музыка жетекшілеріне, медицина қызметкерлеріне және ұйым әкімшілігіне практикалық бағыт береді.

Ұсынымда инклюзивті білім беру қағидалары, командалық сүйемелдеу, жеке дамыту бағдарламасын құру, сенсорлық интеграция, баламалы коммуникация, ойын және денсаулық сақтау технологиялары, цифрлық құралдарды қауіпсіз пайдалану, мониторинг пен ата-анамен серіктестік мәселелері қамтылған.

Негізгі ұстаным

Әр баланың мүмкіндігіне сену, қауіпсіз және қолжетімді орта құру, кіші қадамдар арқылы тұрақты нәтижеге жету, отбасы мен мамандардың бірлескен әрекетін қамтамасыз ету.

Құжат «Талпын» инклюзивті оңалту балабақшасының жұмыс ерекшелігіне бейімделген және ұйымның ішкі әдістемелік жұмысында, педагогикалық кеңесте, семинарларда, тәлімгерлікте және мамандардың күнделікті тәжірибесінде қолдануға ұсынылады.